

Medu veoma traženim zanimanjima na razornim potresima pogodnim područjima Petrinje, Gline i Siska u Sisačko-moslavačkoj županiji, uz krovopokrivače, staričare, vatrogasce, ali i kuhare, zasigurno su konzervatori. To najbolje zna Ivana Miletić Čakširan, pročelnica Konzervatorskog odjela u Sisku Ministarstva kulture i medija. Od dana najjačeg potresa stalno je na terenu, javlja se na telefone 0-24 sata, obilazi srušene i oštećene zaštićene kulturno-povijesne cjeline, kulturnu baštinu. Mnogo je oštećenih kulturnih dobara, uži centar Petrinje gotovo je potpuno srušen, teška stradanja i oštećenja pretrpio je centar Siska, a i središte grada Gline zadobilo je nemjerljive štete.

Razgovor smo dogovarali nekoliko dana pa i dok je trajalo uklanjanje tornja sa sisačke katedrale.

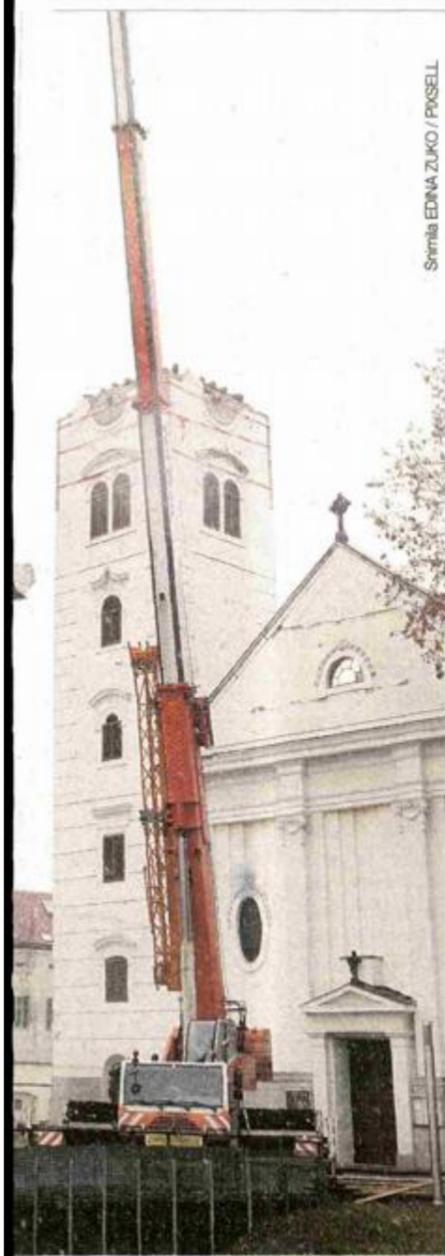
Kakvo je trenutno stanje zaštićenih kulturnih dobara na potresima zahvaćenim područjima Petrinje, Gline i Siska, na području Sisačko-moslavačke županije?

Na potresom zahvaćenim područjima oštećena je većina građevina unutar kulturno-povijesne cjeline Petrinje, Gline, Siska, baština lekeničkog i dvorskog područja te pojedinačne građevine na širem području županije. Oštećene su sakralne građevine, javne građevine, privatne kuće, tradicijska i fortifikacijska arhitektura te industrijska baština. Neka su kulturna dobra, nažalost, potpuno uništena, a ostala su znatno oštećena.

Gdje su zabilježene najveće štete?

Stradala su brojna kulturna dobra. Oštećenja dalje od epicentra su manja, dok su ona na području grada Petrinje, Gline, Siska i općine Lekenik znatna. Oštećene su sve sakralne građevine, katoličke i pravoslavne; javne i privatne građevine; tradicijsko graditeljstvo; industrijska i fortifikacijska arhitektura. U obnovu i revitalizaciju baštine Sisačko-moslavačke županije uloženo je mnogo truda; pokrenuti su brojni projekti s lokalnim stanovništvom, gradovima i općinama. Pred nama koji se bavimo zaštitom i očuvanjem kulturne baštine bilo je još mnogo posla, no mnogo se i radilo. Sada je sve vraćeno na početak.

U Sisku kao regionalnom, upravnom, kultur-

Uklanjanje tornja sisačke katedrale 10. siječnja

nom i gospodarskom centru županije stradale su brojne zgrade koje čine kulturni identitet Siska, kao što su Glazbena škola Frana Lhotke, sisačka katedrala Uzvišenja svetog Križa, oštećen je sisački Stari most, željeznički kolodvor u Sisku, mora se rušiti veliki industrijski toranj bivše Segestice...

Kako ocjenjujete stanja tih zgrada, simbola srednjoeuropskog grada, i štete na njima?

Znatna su oštećenja kulturno-povijesne baštine Siska koja čini identitet grada. Oštećeni su svi vrijedni primjeri stambene, javne, industrijske arhitekture, Stari grad te sakralne građevine.

Kolike su štete na Starom gradu u Sisku, gdje je 1593. izvojevana velika pobjeda protiv Osmanlija? Kako su prošle utvrde na Banovini?

Stari grad u Sisku ima znatna oštećenja. Dimnjaci su se urušili, pokrov sa sve tri kule se urušio, zabilježena su oštećenja u unutrašnjosti utvrde, a dimnjak je napravio veliku štetu i na peterokutnoj kuli. Zasad znamo da ima oštećenja i na utverdama dvorskog i petrinjskog kraja. Nakon što se evidentiraju i popišu štete u urbanim i ruralnim cjelinama slijedi i pregled oštećenja na utverdama.

Stalno ste na terenu, na čemu sve radite?

Trenutno se na terenu provodi koordinacija evakuacije pokretne kulturne baštine iz oštećenih građevina, zatim njezina zaštita, pohrana i evidencija šteta. Provedena je pohrana i zaštita građe Gradskog muzeja u Sisku te sanacija oštećenja i priprema muzeja za prihvatanje ostale građe koja se mora evakuirati s područja zahvaćena potresom.

Tijekom jučerašnjeg dana (četvrtak, 7. siječnja) evakuirana je Zbirka Krste Hegedušić iz Petrinje. Slijedi nam još evakuacija nekoliko privatnih zbirki. Paralelno se provodi utvrđivanje šteta i plan evakuacije brojnih sakralnih inventara koji se nalaze u katoličkim i pravoslavnim crkvama. Evakuaciju pokretnih kulturnih dobara iz oštećenih zgrada provode konzervatori, stručnjaci iz Hrvatskoga restauratorskog zavoda i muzealci.

Svećenik EDINA ŽUKO / PUSSELL

Treba istaknuti i pomoć HGSS-a, vojske i vatrogasaca, bez njihove pomoći ne bismo mogli provesti evakuacije iz Petrinje. Nažalost, do neke pokretne baštine, vrijednih predmeta, nije moguće ni doći. Nadamo se da će nam u tome pomoći talijanski stručnjaci specijalizirani za izvlačenje umjetnina iz ruševina.

Paralelno na terenu se nastoji organizirati sustav hitnih intervencija na nepokretnim kulturnim dobrima. U Ministarstvu kulture i medija već su formirani timovi koji od 11. siječnja kreću popisivati štete uzrokovane potresom u prvom redu na području Sisačko-moslavačke županije, koja je prioritet, ali i u ostalim županijama u kojima je potres izazvao štete.

Koliko su staričari obišli porušenih i oštećenih zaštićenih kulturnih dobara na potresom stradalim područjima? Koliko je objekata od staričara dobilo crvenu oznaku: neuporabljivo?

Taj broj nije moguće reći jer se on mijenja iz dana u dan, iz sata u sat. Velik broj zgrada ima crvenu i žutu oznaku, a neke su, na sreću, dobile i zelenu oznaku.

Potrebno je naglasiti da svaka crvena oznaka ne znači uklanjanje, to je oznaka da trenutno ljudi ne mogu boraviti u zgradi. Rušiti se moraju samo neke građevine, ili njihovi dijelovi. To su radovi koje moramo koordinirati s gradskim službama, građevinskom inspekcijom, staričarima...

Nama je sada najvažnije vidjeti na koji način osigurati oštećene građevine, gdje postaviti skele, ukloniti zabate, dimnjake i sl. Skele će se postaviti na znatno oštećene građevine, poput Glazbene škole i druge građevine prema procjeni staričara. Važno je i pomoći vlasnicima smjernicama koje će biti u skladu sa Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, svim mjerama zaštite od potresa, potrebama suvremenoga načina života.

Trenutno je u tijeku i snimanje dronom i fotografiranje oštećenih građevina kako bismo imali dodatne podloge za izradu projektnih dokumentacija.

Koliko taj postupak izrade projektne dokumentacije traje? Govori se da su ti postupci dugi i spori, birokratizirani?

Izrada projektne dokumentacije, troškovnika hitnih mjera zaštite, sanacije i obnove je nužna. O stručno izrađenim projektima i troškovnicima ovisi i kvaliteta svih radova koji se trenutno izvode ili će se izvoditi nakon potresa. Važno je sada prikupiti i sistematizirati svu dostupnu građu: izrađene dokumentacije, podloge, arhivsku građu, snimanja suvremenim tehnologijama i sl. kako bi se izrada kvalitetne i stručne projektne dokumentacije mogla ubrzati i olakšati. Vrlo je važna suradnja urbanista, arhitekta, građevinar, staričara, konzervatora, znanstvenika raznih struka u ovom postupku, kao i koordinacija i suradnja s lokalnom samoupravom.

Moramo osmisliti model koji će biti najbolji ne samo za ovo područje koje je pogodio potres nego i za druga područja u budućnosti gdje bi se mogle dogoditi ovakve prirodne katastrofe i stradanja kulturno-povijesnih cjelina, kulturne baštine u cijelosti.

Kakvo je vaše stručno konzervatorsko mišljenje o najboljem modelu izgradnje, odnosno obnove, s obzirom na stilove gradnje na području sisačke Posavine, Banovine?

Sanacija, obnova i restitucija autentičnih elemenata baštine moguće su. O tome svjedoče primjeri obnove baštine nakon Domovinskog rata, kao i primjer obnove u drugim zemljama nakon ratnih razaranja ili prirodnih katastrofa.

Koliko bi mogla trajati ta obnova? Ljudi na potresom pogođenom području žele da se što prije obnove njihovi domovi, da budu topli i funkcionalni? Kakve su vaše procjene o dužini obnove?

Sada je bitno da se cijeli sustav jako dobro organizira. Dobra organizacija, koordinacija i suradnja svih službi bit će ključna i za brzinu same obnove. Što brži povratak ljudi u njihove kuće, uredi i na imanja nužan je jer

IVANA MILETIĆ ČAKŠIRAN

PROČELNICA
KONZERVATORSKOG
ODJELA U SISKU

RAZGOVARAO
ŽELJKO MALJEVAČ

SAV NAŠ RAD NESTAO JE U DESET SEKUNDI, ALI NE SMIJEMO ODUSTATI

Oštećena je većina građevina unutar kulturno-povijesne cjeline Petrinje, Gline, Siska, baština lekeničkog i dvorskog područja te pojedinačne zgrade na širem području županije. Neka su kulturna dobra, nažalost, potpuno uništena / Moramo osmisliti model obnove baštine koji će biti najbolji ne samo za ovo područje koje je pogodio potres nego i za druga područja u budućnosti

kulturnu baštinu stvaraju, čuvaju upravo oni. Baština bez vlasnika i namjene nema budućnosti unatoč svim naporima nas koji radimo u službi zaštite i očuvanja.

Smatram da je svima zajednički cilj da se obnove Petrinja, Sisak, Gline, kao i ruralna naselja s tradicijskim graditeljstvom, koja se ne smiju zaboraviti.

Vrijeme trajanja obnove nemoguće je procijeniti, ali nam je svima dužnost da se baština revitalizira u što kraćem roku.

Kako koordinacija na terenu sada funkcionira i koliko je u tome pomoglo osnivanje nacionalnog stožera?

Koordinacija traje od drugog dana nakon potresa. Mi svakog dana s terena dojavljujemo potrebe i usklađujemo aktivnosti s našim Ministarstvom kulture i medija, stožerima i svim drugim službama na terenu. Svima se moram zahvaliti na razumijevanju, trudu i pomoći.

Upravo dok razgovaramo, u tijeku je uklanjanje zvonika katedrale u Sisku, koji ugrožava ne samo ostatak katedrale i okolne građevine nego i živote prolaznika. Upravo je to primjer dobre koordinacije i brze reakcije Ministarstva kulture i medija, Sisačke biskupije, stožera, staričara i arhitekata, građevinskih tvrtki i javne vatrogasne postrojbe.

Nevezano nužno za potres i štetu, što biste izdvojili općenito kao vrijedna kulturna dobra u županiji?

Sisačko-moslavačka županija bogata je kulturnom baštinom. Županija obuhvaća velik prostor (sisački kraj, Banovina, Pounje, Pokuplje, Posavina, Kordun, rub Slavonije, Moslavina), a u toj različitosti obilježja i jest još veća vrijednost ovog prostora. Na prostoru županije zaštićena je kulturno-povijesna cjelina Siska, Petrinje, Gline, Topuskog, Hrvatske Kostajnice, kao i ruralne cjeline Posavine, potezi ruralne arhitekture u više seoskih cjelina. Ističu se crkva sv. Marije Magdalene u Selima te crkva Majke Božje Snježne u Kutini. U županiji se nalaze brojni pojedinačno zaštićeni vrijedni primjeri javne i profane arhitekture svih razdoblja. Ističe se industrijska baština Siska, važni arheološki lokaliteti (Segestika – Siscija, ranosrednjovjekovni lokalitet Brekinjova kosa) te utvrde poput Zrina, Gvozdanškog, Starog grada u Sisku, utvrde

Zrinskih u Hrvatskoj Kostajnici.

Je li na njima zabilježena šteta?

Velikih šteta ima u zaštićenim povijesnim jezgrama Petrinje, Siska, Gline, ruralnoj arhitekturi, brojnim crkvama, nažalost i na crkvi sv. Marije Magdalene u Selima, popis je nepregledan.

Na kojim se arheološkim lokalitetima zadnjih godina kopa i ima li zanimljivih nalaza?

U posljednjih deset godina istraživanja su unaprijedila naša saznanja o životu u Segestici, urbanizmu rimske Siscije. Osobito je važan nalaz ranosrednjovjekovnog naselja i groblja na položaju Brekinjova kosa. Ukop kneza iz Bojne mijenja najraniju hrvatsku povijest.

Svi putnici znaju da je već niz godina završena zgrada željezničkog kolodvora u Sisku, također sada oštećena u potresu, zbog arheoloških iskopavanja. Što je na tom lokalitetu otkriveno?

Godina 2013–2016. provedena su zaštitna arheološka istraživanja na prostoru perona i pothodnika kolodvora u Sisku. S obzirom na iznimne nalaze (ostaci prapovijesne Segestike, najranije nalaze rimske Siscije, rimski forum, *cardo maximus*, bogat pokretni materijal) donijeta je odluka Konzervatorskog odjela u Sisku u suradnji s investitorom HŽ-infrastrukturom o prezentaciji nalaza i nalazišta. Projektni željeznički biro, Konzervatorski odjel te više arheologa iz cijele Hrvatske osmislili su jedinstven projekt prezentacije arheoloških nalaza i sama nalazišta. Kako je 2021. proglašena godinom zaštite željezničke baštine, namjera nam je bila ove godine prezentirati ostvaren projekt. Kolodvor je proradio, vlakovi prolazili, infopaneli su privukli pozornost Sišćana, turističkih djelatnika, šire i stručne javnosti, čekaonica je mogla biti novi prostor za prezentacije i predavanja o bogatoj sisačkoj baštini. No dogodio se potres, zgrada je znatno oštećena. Sve ono što smo zajedno radili, surađivali na prezentaciji arheološke baštine, nestalo je u deset sekundi.

No ne smijemo odustati, ponajprije radi budućih generacija. Dužnost nam je baštinu obnoviti, očuvati, zaštititi i revitalizirati.